

ТРАНСФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВА В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Незліченні потоки інформації структурують сучасний світ, змінюючи свідомість людей і форми їх життєдіяльності. Прискореними темпами продовжує розвиватися особливий культурний простір, сформований технічними засобами масової передачі інформації, який ми називаємо медіа-культурою. Радикальні зміни відбуваються і в художньому процесі: вплив новітніх інформаційних технологій обумовлює появу медіа-мистецтва і кризу традиційних форм образотворчої репрезентації та естетичного сприйняття. В цьому контексті проблематичними стають як онтологічний статус художніх творів, так і традиційні уявлення про авторство, співвіднесення копії та оригіналу. В інформаційному суспільстві естетичний об'єкт стає "відкритим твором" (термін У. Еко), адже його сприйняття, а подекуди і створення, набувають інтерактивного характеру. Якщо свого часу В.Беньямін відзначав, що з появою можливості технічного репродукування мистецьких творів втрачається унікальність оригіналу, його значимість, то у медіа-мистецтві оригінал відсутній взагалі.

Медіа-мистецтво – цілком новий культурний феномен, який принципово відрізняється від традиційного як матеріальними, часовими, так і візуальними параметрами. Сучасні арт-практики максимально використовують медіальний візуальний потенціал і стають гіпервидовищними. У певному розумінні нова візуальність – це всепереможна медіальність. Місце унікального художнього образу посідає повсюдно розтиражована медіальна образність, яка скеровує погляд і привертає увагу, не обтяжуючи при цьому особливими зусиллями пошуку смислів. Розчиняючись у повсякденності, мистецтво вже не спроможне підтримувати дистанцію погляду, виступати в якості паралельного всесвіту, який існує у специфічному режимі виклику принципу реального і повсякденній реальності як такої.

Засоби впливу такого мистецтва на широкий загал незрівнянно зросли у порівнянні з минулими епохами. Сучасна культура створила своє "потойбіччя" – віртуальну реальність теле- і комп'ютерних екранів, в якій здійснюється легкодоступна фіктивна реалізація мрій і бажань. Симуляція життєвого і культурного простору, імітація почуттів, думок, переживань, дій позбавляє людину автентичного буття, веде до морально-духовної деградації, варваризації психо-емоційного стану.

Творча діяльність у цій сфері не пов'язана за своєю природою із виробництвом матеріальних витворів мистецтва і виявляється все більш залежною від засобів технічної візуальної репрезентації (цифрове фото, відео, комп'ютер тощо). Під впливом технологічного меркантилізму виробництво і сприйняття нової візуальності стрімко втрачає статус духовної діяльності, наближуючись до рекламної естетики. Митець перетворюється на людину, занурену з головою у пошуки оригінальних технік репрезентації, він дбає, передусім, про саморекламу і ринкову вартість своєї арт-продукції. Концепт ефективності та інформативності сьогодні домінує над концептом художності, границі жанрів стираються, “символічний порядок здано в музей” (Ж. Бодріяр).

Радикальне вдосконалення і масове поширення нових оптичних технік веде до безпрецедентної навали візуальних образів особливої якості, які мають високий ступень цифрового розрізнення і претендують на статус гіперреальності (наприклад, рекламні образи, які наділені надзвичайною сугестивною і маніпулятивною силою). У такому контексті правомірно говорити не тільки про нову візуальність, але й про зміни у самому процесі візуального сприйняття. Важливим наслідком розвитку нових технологій цифрової образності і синтетичних форм бачення, заснованих на електронній оптиці, стало релятивістське змішування фактуального і віртуального.

У медіа-мистецтві, як і в сучасній культурі у цілому, відбуваються зміни на онтологічному рівні: віртуальне витісняє реальне, симуляція заміняє репрезентацію, час переважає над простором, зображення – над об'єктом. Проте, на нашу думку, сьогодні ми вже не можемо обмежитися характеристикою віртуальності як симулятивного простору сучасної культури. В контексті алеаторного постмодерного підходу радше варто черговий раз констатувати проблематичність поняття “реальність”, його багатозначність і багатовимірність, а віртуальність розглядати як один із специфічних вимірів реальності.